

KAMUSAL SANAT ETKİNLİKLERİNİN KAMUSAL ALAN KULLANIM DEĞERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Melike ORHAN *

Özet

Kentin en önemli bileşeni olan kamusal alanlarda, mekânsal ve yaşamsal kalite, kentlinin kamusal alanda geçirdiği kaliteli zaman ile doğrudan ilişkilidir. Kentsel alanların mekân kalitesi ve kentsel mekân aktiviteleri arasındaki sıkı bir ilişki vardır. Aktiviteyi belirleyen mekânın kentsel ve mimari tasarımsal özellikleri ile buna bağlı ve bağımsız oluşan insan hareketidir. Kamusal alanlarda gerçekleştirilen aktiviteler, kentlinin bu alanlarda geçirdiği zamanın kalitesinin de bir belirleyicisi olmakta, kamusal alanın kullanımını ve kullanım değerini etkilemektedir. Bundan dolayı “kamusal alan kullanım değeri”, kentsel ve mimari tasarımcılarla birlikte kent oluşumunda etkili olan tüm disiplinler için üzerinde önemle durulan bir konu haline gelmiştir. Kamusal alanların işlevi, tasarımı, mekânsal özelliklerinin yanında, bu alanlarda gerçekleştirilen aktiviteler, özellikle sanat etkinliklerinin yoğunluğu ve çeşitliliği, kamusal alanın kullanım değerini belirlemek adına önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu çalışmanın amacı, kamusal sanat etkinliklerinin birey ve toplum üzerindeki etkisinin ve bu etkinin kamusal alan kullanım değeri üzerindeki rolünün belirlenmesidir. Bu kapsamda, yapılan literatür çalışması sonrasında, kamusal alanlar, bu alanlarda gerçekleştirilen aktiviteler, bunların kamusal mekan ve kentsel yaşam içindeki yeri ve önemi ele alınmıştır. Kamusal sanat etkinlikleri, bu etkinliklerin nasıl gerçekleştirildiği, insan-etkinlik ve kamusal alan ilişkisini belirleyen “paylaşım, katılım, etkileşim” süreçleri ve bu durumun kamusal alan kullanım değerini nasıl etkilediğinin belirlenmesi ana hedeflerdir. Bu bağlamda, farklı kamusal sanat etkinlikleri araştırılarak, sanat-toplum-kent-kamusal alan ilişkisi ve kamusal alan kullanım değerinin belirlenmesinde sanat etkinliklerinin rolü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Alan, Kamusal Alan Kullanım Değeri, Kamusal Alan Aktiviteleri, Kamusal Sanat Etkinlikleri, Kentsel Mekân Kalitesi

* Dr. Öğr. Üyesi, Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, melike.orhan@atilim.edu.tr, 0000-0002-8925-1521

THE EFFECTS OF PUBLIC ART ACTIVITIES ON THE VALUE OF PUBLIC SPACE USE

Abstract

The most significant component of a city is public spaces. Quality of space and life in these spaces is directly related to the time the urban dwellers spend at that public space. There is a tight relation between the spatial quality of urban spaces and urban space activities. What determines the activity is the urban and architectural characteristics of the space and human movement formed independently but correspondingly. Activities carried out in the public space are a determinant of the quality of time spent by the urban dweller in that space and have an impact on the use and value of use of the public space. Therefore, “Value of Public Space Use” has become a crucial issue for urban and architectural designers and all disciplines involved in the creation of a city, as well. Apart from the function, design, and spatial characteristics of the public space, activities carried out in these spaces and particularly, the intensity and variety of art activities play an important role in determining the value of public space use. In this study, it is aimed to determine the role of public art activities on the value of public space use by investigating their effect on the individual and the public. Within this scope, public spaces, the activities carried out in these spaces, and their place and importance within public space and urban life are addressed. Primary objective is to identify public art activities, how these activities take place, the processes of “sharing, participation, interaction” determining the relation of human-activity with public space, and how this situation affects the value of public space use. Within this context, the relation between art-society-city-public space and the role of art activities in determining the value of public space are tried to be presented by investigating different public art activities.

Keywords: Public Space, Value Of Public Space Use, Public Space Activities, Public Art Activities, Urban Space Quality

1. Giriş

Kamusal mekânlar, kentlerin, toplumların ve bireylerin yaşamlarının önemli parçaları olarak, fiziksel, toplumsal, sosyo-psikolojik, ekonomik, sembolik, estetik, siyasal birçok alanda rol oynarlar (Ercan, 2013, s.221). Kamusal alanların önemi, hem kendi bütünlükleri ve çevreleriyle kurdukları ilişkilerde, hem de kendi özelliklerini, kimlik ve karakterlerini oluşturan parçalarında gizlidir. Kamusal sanat, kimi

zaman kamusal alanı tanımlayan bir parça, sergilenen bir sanatsal öge veya sanatsal etkinlik olabildiği gibi, kimi zaman kamusal mekânın bütünüdür (Worth, 2003, s.47-59).

Kamusal alanda gerçekleştirilen sanat etkinliklerinin mekânlarda kişiler arası iletişimi ve insan-çevre etkileşimini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Kamusal alanlarda sanatın var oluşu ile bireyler kamusal alanları daha verimli kullanmakta, daha üretken ve mutlu olmaktadır ve daha kaliteli zaman geçirmektedirler (Parlakalay, 2020, s. 1157–1172). Bunun sonucu olarak, insanların kamusal sanatın olduğu kentsel mekânları kullanma eğilimleri artmakta, burada geçirdikleri süre fazlalaşmakta, kamusal alan kullanım değeri artmaktadır.

Bu çalışma, kentsel sosyal yaşamı anlama, bu yaşamın yoğunluklu olarak geçtiği kamusal alanların kullanımının hangi etkenlere göre değiştiğini ve bunun kamusal sanat etkinlikleri ile olan ilişkisini anlamaya yardımcı olmaktadır.

2. Kamusal Alan

Kentlerin oluşumundan bu yana, her kent içerisinde barındırdığı toplumu şekillendirmiş ve aynı şekilde toplumu oluşturan her bireyden birçok anlamda etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Kentleri sürekli değişen, dönüşen ve gelişen yani “yaşayan” organizmalar haline getiren en önemli unsur ise kamusal alanlardır. Kamusal alanların, özellikle açık kamusal alanların, kentlerdeki ve insan yaşamındaki önemli rolü, kentleri daha yaşanabilir ve daha dinamik kılmaktadır. Bu alanlar fiziksel, sosyal ve sembolik olarak kenti dönüştürmek, yeniden biçimlendirmek için birer araçtır (Uzgören ve Erdönmez, 2016, s.42).

Sennett (1996, s.43)’e göre kamusal alan maddi bir alandır. Kentsel veya kentsel olmayan bir topluluğun içinde yer alır ve meydan, cadde gibi somut bir alanı içerir. Kamusal alan kentin ruhudur. Habermas (2003, s.96)’a göre kamusal alan, modern toplum kuramlarında, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanına işaret etmek için kullanılan kavramdır. Arendt (1994, s.58), kamusal alanın herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir, aynı zamanda içinde özel olarak bize ait olandan ayrı, hepimiz için olan bir dünya olduğunu söyler.

Norberg Schulz (1980, s.66), kenti farklı insanların bir arada bulunduğu kamusal alanlardan oluşan bir karşılaşma yeri olarak tanımlamaktadır. Kentlerin var olabilmesi, o kentteki yaşamsal kalite, hareket etme, kolektif, kültürel ve sosyal yaşam unsurlarına bağlıdır. Kamusal alan ise, kentlerdeki bu özgür hareketlilik ile kolektif, kültürel ve sosyal yaşam ihtiyacının karşılandığı kentsel alanlardır (Uzgören ve Erdönmez, 2016, s. 42).

Başka bir tanımda, kamusal alanın ortak özelliklerinden yola çıkmakta ve kentsel kamusal alanın, sosyolojik anlamının yanında, fiziksel özellikleriyle çeşitlenerek, kentlinin bir arada bulunduğu, ortak aktivitelerini içeren, ortak olarak paylaşılan, toplumun her kesimine açık, fiziksel paylaşım alanı olduğu belirtmektedir (Bilge Uysal, F. 2021, s.145).

Kamusal alan tanımlarından yola çıkarak, kentin en önemli bileşeni olan bu alanların kalitesinin önemi de ortaya çıkmaktadır. Kamusal alan kalitesi ve kullanımının değeri, kentsel kalitenin bir sonucu niteliğindedir. Kentsel kalite, kentsel mekânlarda yaşamsal ihtiyaçların karşılanması, kentsel konforun sağlanabilmesi ile orantılıdır. Kamusal alanların mekân kalitesi ve kentsel mekân aktiviteleri arasındaki sıkı bir ilişki vardır. Aktiviteyi belirleyen mekânın kentsel ve mimari tasarımsal özellikleri ile buna bağlı ve bağımsız süregelen insan hareketidir. Çünkü kentin fiziksel ve işlevsel yapısı, insan hareketini ve davranışlarını düzenlemektedir.

Lynch (1984), “Good City Form” adlı kitabında “bir şehri güzel yapan şey nedir?” sorusunun cevabını bulmaya çalışmıştır. Lynch, mekânsal ve yaşamsal kalite sağlayabilmek ve iyi bir şehir yapısı elde edebilmek için beş önemli çevresel ölçüt ve yerleşim kalitesi açısından önemli iki özellik belirlemiştir;

- **Çevresel ölçütler:** Canlılık (sağlıklı bir çevre), Duygu (mekân ya da kimlik hissi), Uygun Olma (bir yerin adapte olabilme yeteneği), Erişim (insanlara, eylemlere, kaynaklara, mekânlara, bilgiye), Kontrol (çevrenin sorumluluk içinde kontrolü)

- **Yerleşim kalitesi sağlanmış alanlarda bulunan özellikler:** Verimlilik, Adalet

Burada bahsedilen beş çevresel ölçüt, kamusal alan ölçeğinde bakıldığında, kamusal aktiviteleri, özellikle sanat etkinlikleri, “paylaşım, katılım, etkileşim” içinde, özünde var olan “duygu”, herkes için sınırsız erişim, kamusal alana ve kentlinin yaşamına “canlılık” sağlamaktadır.

Whyte (2000, s.34), başarılı kentsel kamusal mekânlar yaratmak için gerekli 4 temel özelliğe değinmiştir. Bunlar, “ulaşılabilir olmaları”, “insanların çeşitli aktivitelerde bulunmaları”, “mekânın konforlu ve iyi bir imajının olması “ve “sosyal faaliyetleri destekleyen, samimi, insanların birbiriyle buluşarak daha fazla sosyal etkileşimin sağlandığı mekânlar olması”dır. Burada da kamusal alanların başarısının kentlinin kaliteli yaşam sürmesine bağlı olması dikkat çekmektedir. Kamusal sanat etkinlikleri, bu açıdan bakıldığında Whyte’in bahsettiği başarılı kamusal alan tanımı için en uygun mekânsal etkinlik olarak görülebilir.

3. Kamusal Alan Kullanım Değeri

Kullanım değeri, kullanım bakımından yararlılık gösteren ve kullanım sürecinde gerçekleşen değerdir. Kullanım değeri, yararlılık olanaklarının tümüdür ve kullanılabilir olma durumuna bağlı olarak gelişir. Kamusal alan kullanım değeri kavramı, “etkinliklerin çeşitliliği”, “etkinliklerin sıklığı”, “kullanım yoğunluğu” ve “mekânda kalış süresiyle” tanımlanmaktadır (Yıldız, 2006, s.116). Kullanım değeri üzerinde etkili olabilecek faktörler ise şu şekilde tanımlanmıştır (Yıldız, 2006.s.117);

- Fiziksel nitelikler,
- Tanımlanmışlık,
- Estetik-görsel nitelikler,
- Yaya hareketi,
- Bağlam,
- Planlanmış etkinlikler,
- Zaman aralığı
- Kullanıcı profili

Bu faktörler, mekânsal kalite sağlanmasında göz önünde bulundurulmuş ölçütlerin bağlı olduğu faktörlerdir. Kaliteli mekânlar, kullanılabilir mekânlardır. Bir kamusal alanın kullanılabilir olması, kullanıcıların hedefledikleri eylemleri kolaylıkla yapabilmesine bağlıdır. Kamusal alan kullanım değeri, kamusal değerlerin somut bir şekilde ortaya konulmasını sağlayan tasarımsal yaklaşımları, tüm kentsel, mekânsal ve yaşamsal kalite ölçütleri vasıtasıyla yaratılabilir, artırılabilir ve sürdürülebilir.

Belirli bir alandaki “kamusal alan kullanım değeri” nin ne olduğuna dair bilgiyi edinmek için farklı özelliklerin etken olması gibi farklı ölçütler de göz önünde bulundurulabilir. Kamusal alanda bir değişken olarak karşımıza çıkan kamusal sanat etkinliğinin, kullanım değerine etkisinin ne olduğuna ilişkin bilgi için aşağıda verilen ölçütlerin ele alınması uygun olabilir;

- Etkinliklerin çeşitliliği
- Etkinliklerin sıklığı
- Kullanım yoğunluğu
- Mekânda kalma süresi

Kamusala alanın kullanımı ile ilişkili olarak bu bileşenler göz önünde tutulursa, kentlinin ihtiyacı olan “sosyalleşme” nin ve onu sağlayan “sosyal aktiviteler” in, yaşamsal kalitenin bütüncül olarak sağlanmasında kilit rol oynadığı görülmektedir.

4. Kamusal Alan Aktiviteleri

Kamusal alanlar kentlerin ana yaşam alanlarıdır. İnsanların kamusal alanda bulunma sebepleri çeşitlilik gösterir. Kentsel yaşamın içinde var olmak ve yaşamı sürdürebilmek için kamusal alana ihtiyaç duyarlar. Kamusal alan aktiviteleri gerçekleşirken, kentsel mekânı paylaşan insanlar arasında görsel ve işitsel temas imkânı yaratır. Gehl (2011), “Life Between Building” kitabında, insanların kamusal alanda bulunma nedenlerini, dış mekânda gerçekleştirilen aktiviteler olarak üç başlıkta sınıflandırmaktadır. Bunlar:

- **Gerekli aktiviteler**, İşe gitmek, alışveriş yapmak gibi günlük yaşam gereksinimlerini kapsar.
- **İsteğe bağlı aktiviteler**, mekânın tasarımı ve işlevinden kaynaklanan insanların kendi istekleri doğrultusunda dahil oldukları veya yaptıkları, yürüyüş yapmak, oturmak gibi aktivitelerdir.
- **Sosyal aktiviteler**, insanların toplu olarak gerçekleştirdikleri sohbet etmek, oyun oynamak, birbirlerini izlemek, dinlemek gibi aktiviteleri içerir.

Sosyal aktiviteler doğrudan mekânın fiziksel koşullarına bağlı değildir fakat mekânın tasarımı, biçimlenişi, konumu gibi koşullarından etkilenmektedir Gehl (2011).

Bunun yanında, sosyal aktiviteler ve isteğe bağlı aktiviteler arasında da bir ilişki bulunmaktadır. İsteğe bağlı aktiviteler daha uzun süreli aktiviteler olduğundan dolayı, zaman faktörünün bu uzunluğu aynı zamanda daha fazla insanın da bir araya gelmesine, dolayısıyla sosyal aktivitelerin de daha çok gerçekleşmesine neden olur (Uzgören ve Erdönmez, 2016, s.46).

Kamusal sanat etkinlikleri, bu etkinliği izleyen, katılan kişiler için hem sosyal ve hem de isteğe bağlı aktiviteler olmaktadır. Kentsel mekân aktiviteleri toplum yaşamının sürdürülmesi açısından önemlidir. Kamusal alanda gerçekleştirilen sanat etkinlikleri de aynı derecede önemlidir.

5. Kamusal Sanat

Benn ve Gaus’a (1983, s.155) göre; bir yerin, mekânın, etkinliğin, bilginin ve kaynağın herkes tarafından kolaylıkla erişimi, kamusal alanın ön koşuludur. Sanatı kamusal yapan en önemli unsurlardan biri, her türlü sanat eseri, etkinlik veya mekânın fiziksel ve görsel erişilebilirliğidir (Ercan, 2013, s.226).

Sanat eserleri aracılığıyla temsil edilen düşünceler, kamunun kültürel deneyimini ve toplumsal farkındalığını artırmanın ötesinde, toplumsal değişimi sağlayıcı bir araç veya temel toplumsal çelişkileri ortaya çıkarabilecek etkili bir dil olabilir (Hall ve Robertson, 2001, s.9, Ercan, 2013, s.241). İnsanın yaşadığı evreni yaratıcı bir bakış ile algılama ve tanımlama çabasının odak noktasında yer alan sanatsal

eylemler, aynı zamanda bilgi alışverişine dayalı toplumsal bir iletişim ve sosyal bütünleşme alanı olarak toplumların kültürel gelişmelerini beslemektedir (Parlakalay, 2020, s. 1157–1172).

Kamusal sanat, çeşitli biçimlerde, malzemelerde ve süreçlerde bulunabilen, kalıcı veya geçici olarak kamusal alana yerleştirilebilen sanatçı ve topluluğun sanatsal bir ifadesidir. Sanatsal etkinliklerin kamusal alanlardaki yansımaları, kültürün figürler veya şekiller aracılığıyla sunulmasıdır (Yavuz vd. 2020, s.369). Kamusal sanat, kamusal mekânı tanımlayan bir parça, sergilenen herhangi bir sanat ögesi veya etkinlik olabildiği gibi, kimi zaman kamusal mekânın bütünü de olabilmektedir. Kamusal sanat, sanat ve tasarımın bir araya gelerek, kamusal mekânda herkese erişebilir biçimde sunumudur (Worth, 2003, s.48). Kamusal alanlarda yapılan sanat etkinliklerinin özgür tutumu, onu diğer sanat anlayışlarından ayırmaktadır. Çünkü zaman ve yer sınırlaması olmadan her koşulda kamusal sanatın var olması ve gösterimi mümkündür.

Geçmişten günümüze kamusal alanlarda her zaman sanat etkinlikleri olmuştur. Farklı dönemlerde farklı sınıflara ait kişiler sokak sanatı yaparlardı. Mesela, 19.yy'a kadar kamusal alanlarda müzik yapan sokak müzisyenleri aşağı sınıftan kabul edilirdi (Kabaş, 2019, s.101). Görsel sanat ürünleri ise üst sınıfın himayesindeydi. Bu dönemde, kişiye özel yapılan heykel, resim gibi çalışmalar, özel mülkler veya müzelerde bulunurken; kamusal alanda sergilenen kentsel ve mimari tasarım içinde yer alan heykeller, duvar resimleri, kabartmalar gücün simgesi olarak kendine yer bulmuştur. 20.yy.' a gelindiğinde, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından şekillenen ve gücün değiştiği yenedünyada, kültür ve sanat önemli işlevler üstlenmeye ve politik araç olarak kullanılmaya başlamıştır. Özellikle 1960 ve sonrasında, tüm dünyada çoğu sanatsal yapının çıkış noktasında ideolojik ve toplumsal olayların etkisi hissedilmeye başlamış ve sanat yaklaşımında değişimler olmuştur. Böylelikle, sanatçının, tüm kentli tarafından erişilebilir, izlenebilir, dinlenebilir sanat etkinliği veya eserini yapması ile kamusal sanat ortaya çıkmıştır. Örnek olarak, 1960'ların başında, Avusturya'da gaz odalarına karşı bir tepki olarak doğan ve Viyana'da gösteriler yapan bir grup sanatçı, estetik yaratıcılıkla ritüelin ve fiziksel şiddetin önemini vurgulayan performanslarını kamusal alanlarda sergilemişlerdir. Bu gibi vücut temasına sıkça yer veren sanatçıların etkinlikleri, performans sanatına örnek teşkil etmiştir (Gürcan, 2003, s.40).

Aynı yıllarda ortaya çıkan, devrimsel bir sanat oluşmasını sağlamak, yaşayan sanatı ve karşı sanatı (*anti-art*) yaymak amacıyla kurulan uluslararası fluxus grubu sanatçıları da olaylar, şenlikler, gösteriler, yayınlar ve filmlerden oluşan çalışmalarıyla sanata alternatif bir yaklaşım getirmişlerdir. Böylelikle, sanatçıları nesne üretiminden uzaklaştırarak, gerçek zaman içinde yer alan süreç ve eylemlerin yer aldığı sanatsal etkinliklere yöneltmişlerdir (Bolat Aydoğan, 2009, s.8). Bu sanatçılar bedensel gösteriler, ses,

imge ve müzik edebiyat, dans yanında görsel sanatlar dilini de birleştiren gösteriler yapmışlar, olaylara insanı, oyunculuğu, sürpriz ve gelip geçiciliği katmışlardır (Atakan, 1998, s. 65). Geleneksel sanatta ‘sanat eseri karşısında ‘pasif’ konumda olan toplum bireyleri kamusal alanlarda sanat ile etkileşime girerek ‘aktif’ konuma geçmişlerdir (Susuz ve Eliri, 2017, s.533). Günümüzde kamusal sanat, görsel, performans, işitsel tüm alanlarda kendine yer bulmaktadır. Bununla birlikte 21. yy. teknolojisinin getirdiği imkânları da kullanarak farklı sanatsal eserler, sunumlar, etkinlikler kamusal alanlarda gerçekleştirilmektedir. İnsanların veya toplulukların, gerçekleştirilen bu sanatsal etkinlikler içinde yer almaları da farklı şekiller olmaktadır.

Kamusal sanat, farklı toplumsal kesimlerin dahil edilerek, çoğulcu ve katılımlı süreçlerle üretilen sanattır. Kamusal sanat etkinliklerine toplumsal katılımın sağlanabilmesi için birçok yaklaşım bulunmaktadır. “Katılımlı kamusal sanat”, “topluluğa özgü kamusal sanat”, “topluluk tabanlı kamusal sanat” veya “seyircisi özel kamusal sanat” bunlardan birkaçıdır. Katılımlı sanat yaklaşımı, toplumun kamusal alana katılma ve eleştirel olma kapasitesini artırmanın ötesine geçerek; sanatı, toplumsal yaşamın önemli bir parçası haline getirebilmenin yollarını aramaktadır (Ercan, 2013, s.238). Bu şekilde kent-kamusal alan-kamusal yaşam-insan ilişkisi sağlanarak, kamusal alan kullanımının ve kullanım değerinin artırılması sağlanmaktadır.

Sanatın, geniş izleyici kitleleriyle etkileşime geçebileceği kamusal alanlarda varlık göstermesi “Sanat etkinliğinin gerçekleştiği-sergilendiği mekânlar”, “sanatçı” ve “sanat izleyici” olarak üç noktada önem kazanmaktadır. Bu üçgende, sanatın bütün dinamikleri açısından geliştirici bir niteliğe sahiptir. Bu bakış açısı ile kent, içinde yaşayan insanlar için üretken ve dinamik bir yaşam alanı haline gelmektedir. Böylece mekânla ilgili algılarda olumlu bir farkındalık yaratma olasılığı gerçekleşebilmektedir (Parlakalay, 2020, s. 1157–1172). Sanatsal etkinliklerinin, kamusal alanlar ile günlük yaşama girmesi, insanların kentsel yaşam biçiminin olumlu değişmesini, duyarlılıklarının ve farkındalıklarının yükselmesini, bununla birlikte sanat toplum bütünleşmesini sağlamaktadır. Sanatla karşılaşma imkanı zor olan insanların günlük hayatta sanatla iletişimi sağlanmaktadır.

5.1. Kamusal Sanat Türleri

Kamusal sanatın gerçekleştirildiği yerler, kentlinin ortak kullanım alanlarıdır, özellikle kamusal açık alanlarda yapılan etkinlikler daha iyi erişilebilir, gözlemlenebilir ve katılması kolay etkinliklerdir. Resimden yeni medyaya, heykelden tasarıma, mimariden performansa kadar her ortamı ve disiplini birleştirmeye devam eden genişleyen bir uygulamadır (Zebracki vd. 2010, s.789). Bağımsız heykeller,

anıtlar, sanatçılar tarafından tasarlanmış sokak mobilyaları ve duvar resimleri, mimari detaylar ve dijital ekran gibi bina ile bütünleştirilmiş sanat eserlerinin tümünü içerir. Jasmi&Mohamad (2016, s.874), kamusal sanat kategorilerini şu şekilde yapmaktadır:

- Önemli bir kişi veya kamusal öneme sahip bir tarihsel-güncel olayı iletmek için "anıtlar",
- İnsanların günlük yaşamlarına sanatsal bir canlılık kazandırmak için “etkileyici sanat eserleri”,
- Kamusal alan kalitesini canlandırmak ve mekâna işlevsellik katarken konfor ve rahatlık sağlamak için "üretken işler",
- Toplumsal hafızayı, gelenekleri, görenekleri, değerleri ve özlemleri yansıtan “topluluk işleri”,
- Sanatçıların eserlerini ve dijital ekranları kullanan gösteriler arasında “teknolojik çalışmalar”.

Bunlardan bazıları, yeni uygulama formlarında, mekânın kendisinin sanat eserinin bir unsuru olduğu kamusal sanat çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak; yerleştirme sanatı, arazi sanatı, performans sanatları birçok ifade biçimini bir araya getirir ve hareketli görüntülerden oluşur (Uluçay, 2019, s.134).

Genel tanımlama içinde, kamusal sanat etkinlikleri, kamuya açık alanlarda gerçekleştirilen, belirli sınırları olmayan sanatla ilişkili, sokak sanatının da içinde olduğu tüm aktiviteleri kapsamaktadır. Dinamik sanat gösterimleri olduğu gibi, sabit olarak insanlara sunulan sanat eserleri de bu kapsamda değerlendirilir. Resim, heykel, grafiti gibi kamusal sanat çalışmalarını görsel sanatlar olarak; müzik, tiyatro, canlı heykel, pandomim, dans gibi sanat çalışmalarını ise işitsel ve performans sanatlarını sayabiliriz. Jasmi&Mohamad (2016, s.874)’ in sınıflandırması içinde olan her sanatsal etkinlik en yalın haliyle görsel sanatlar ve işitsel-performans sanatları altında ele alınabilir.

Kamusal alanda gerçekleştirilen görsel sanat örnekleri

Resim ve heykel gibi görsel sanatlar, geçmişten günümüze kamusal alanların karakter ve kimliğini etkileyen başlıca kamusal sanatlardır. Bir kişiyi veya kamusal öneme sahip bir olayı betimlemek için, mimari yapıların tasarımlarında, cephe süslemelerinde kullanılmakta ve bu şekilde doğrudan kamusal alan içinde yer alabilmektedirler. Günümüzde sıkça rastlanılan sokak sanatı olarak tanımlanan “Graffiti” de, mimari yapılarda, kentsel kamusal alanların farklı yerlerinde uygulanmaktadır. Sanatçının kentin farklı yerlerinde gerçekleştirdiği, toplumsal mesajlar içerebilen, aynı zamanda günlük hayatın eleştirisinin yapıldığı bir platform olabilmektedirler (Zabawa Krzykowska& Gron, 2000, s.2) (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Berlin sokaklarında graffiti çalışma örneği (URL 1).

Görsel sanat olarak yapılan kamusal sanatlar arasında graffitiden sonra en çok görülen, “mural” olarak adlandırılan boş bina cephelerine yapılan büyük ölçekli resimlerdir (Fotoğraf 2). Kentte bir tasarım ögesi olarak karşımıza çıkan duvar sanatı örnekleri, bazen estetik bir değerden daha fazlasını ifade edebilmektedir. Bulunduğu kentsel kamusal alanı, kentliyi ve kenti doğrudan etkileyecek mesajların, bilgilerin, farklı yaklaşımların görsel iletişim aracı ile verilmesi için iyi bir yöntem olmaktadır.

Fotoğraf 2: Berlin sokaklarında mural çalışma örneği (URL 2).

Kent mobilyalarını kullanarak veya kamusal alanın mekânsal özelliklerini kullanarak yapılan birçok sanatta görsel sanat sınıflamasına dahildir. Örnek olarak; “İplik bombalama (yarn bombing)”, belirli bir konuya dikkat çekmek amacıyla kamusal alandaki mobilya ve nesnelerin ipliklerle kaplanması ile gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 3). “Lock on”, kamusal mobilyalara eklenen araç, obje, heykel ile gerçekleştirilen sanat çalışmasıdır. Bu sanat çalışmaları özellikle kamusal alanda yapılmakta, gündelik hayatımızın içinde ve rutin kullanımı olan kent mobilyalarının, kamusal alanda bulunan tasarım elemanlarının değiştirilmesi ile kentlinin alandaki davranış şeklini etkilemekte, alanı kullanım süresi ve kullanım durumunu değiştirebilmektedir.

Fotoğraf 3: İplik bombalama kamusal sanat çalışma örneği (URL 3).

Kentsel kamusal alanlarda, mevcut mimari veya diğer tasarımlar kullanılarak temsil edilen enstalasyon çalışmaları, kentin ve kamusal alanın kimliğine, karakterine, işlevine olumlu katkı sağlamakta, günün her saati herkes tarafından izlenebilir, deneyimlenebilir bir sanat ortaya koymaktadır. Fransız sanatçı JR tarafından Floransa'da bulunan “Palazzo Strozzi” cephesine yapılan enstalasyon çalışması bu alanda iyi bir örnektir. La ferita (yara) isimli, mekâna özgü sanat eseri, rönesans sarayının cephesini yeniden yorumlamakta, onu hem gerçek hem de hayali iç-dış mekân ilişkisine sokmaktadır. Kamusal alana etkisi oldukça güçlüdür. İnsanlar, kentin bu alanını, zorunlu bir durum olmadan da ziyaret etmekte ve sanat eserini görmek istemektedir. Böylelikle, buradaki insan hareketliliği, diğer mekânsal ve işlevsel kullanımları da arttırmakta, alana canlılık getirmektedir.

Fotoğraf 4: “La ferita” enstalasyon çalışması, Floransa (URL 4).

Sanatçı Sebastian Errazuriz'in New York şehrinin orta yerine yerleştirerek, Dünya'nın uzaydan görüntüsünü büyük bir LED ekran ile canlı yayınladığı “Blu Marble” isimli enstalasyon çalışması, yoğun

kullanımı olan kamusal bir alanda gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 5). Bu çalışma, kent için günün her saati bir cazibe noktası oluşturmaktadır. Farklı yapıların cephelerinde de gerçekleştirildiğinden dolayı, farklı kamusal alanlar için kullanım değerini artırma potansiyeli oldukça yüksektir.

Fotoğraf 5: “Blu Marble” enstalasyon çalışması, New York (URL 5).

İngiliz sanatçı Gali May Lucas’ın heykel ve enstalasyonu birleştirdiği sanat çalışması “Absorbed by Light”, Amsterdam Işık Festivali için hazırlanmıştır. Bu çalışmada kamusal alanda bulunan insanlara akıllı telefonlara olan bağımlılığı anlatan toplumsal bir mesaj verme kaygısı bulunmaktadır (Fotoğraf 6).

Fotoğraf 6: “Absorbed by Light” heykel ve enstalasyon çalışması, Amsterdam (URL 6).

İspanyol sanat topluluğu Boa Mistura tarafından, Meksika Guadalajara bölgesinin dezavantajlı yerleşim alanlarını canlandırmak için tasarladığı sokak sanatı projesi “Nierika”, üç bina, iki cephe ve büyük bir meydan yüzeyine dağılmış durumda olan yaklaşık 5000 metrekarelik alandan oluşan bir kamusal alan sanat çalışmasıdır (Fotoğraf 7). Bu çalışma, kentsel kalite ve kimlik sorunu yaşayan bir bölgeye, hem kentsel yaşam kalitesi hem de mekânsal kalite sağlamak amacıyla yapılmıştır. “Nierika”, kamusal sanatın, kentsel kimliğin, kentsel yaşamının iyileştirilmesi adına en önemli araçlardan biri olduğunu gösteren iyi bir örnektir.

Yerleştirme çalışmaları, mekânın kendisinin sanat eserinin bir unsuru olduğu kamusal sanat çalışmaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoğunluklu olarak kamusal çalışmalar yapan Kolombiya’lı sanatçı Salcedo’nun, 8. İstanbul Bienali için hazırladığı Untitled (İsimsiz) başlıklı yerleştirme sanat çalışması, İstanbul Karaköy’de bulunan iki bina arasına sıkıştırılmış 1550 kadar ahşap sandalyeden oluşmaktadır (Fotoğraf 8-9). Kamusal çalışmalar, halka açık alanlarda gerçekleştiği için etkileşim içinde olan çok fazla unsur vardır. Bu sebeple, hem kent hem bulunduğu alan hem de kentliyle etkileşim içindedir.

Fotoğraf 7: “Nierika” sokak sanatı projesi, Guadalajara, Meksika (URL 7).

Fotoğraf 8-9: “Untitled” kamusal alanda gerçekleştirilen yerleştirme sanatı örneği, İstanbul (URL 8).

Kamusal alanda gerçekleştirilen işitsel-performans sanat örnekleri

Müzik, tiyatro, canlı heykel, pandomim, dans gibi fiziksel performans çalışmaları ve 21. yy. teknolojik araçlarının kullanımıyla ortaya konan sanatsal etkinlikleri, işitsel ve performans sanatları olarak sayabiliriz (Fotoğraf 10-11-12-13). Bu tür performans sanatları, kamusal alan kalitesini canlandırmak ve mekâna işlevsellik katmak, konfor ve rahatlık sağlamak, bütünsel olarak kamusal alanın ihyasını ve ekonomik canlılığını desteklemek için kullanılacak en önemli sanatsal iletişim araçlarındandır.

Fotoğraf 10: Peru’da kilise meydanında bir karnavalda dans gösterisi yapan bir grup (URL 9).

Fotoğraf 11: Prag’da kent meydanında canlı heykel performansı yapan kişiler (URL 10).

Fotoğraf 12: Prag’da kent meydanında müzik performansı yapan kişiler (URL 11).

Fotoğraf 13: Hamburg sokaklarında pandomim gösterimi (URL 12).

Kamusal alanda gerçekleştirilen performans sanatlarından en dikkat çekicisi ve günümüzde tüm dünyada oldukça sık rastlanan “Poi Sanatı” dır (Fotoğraf 14). Bir ipin veya zincirin üstüne sarılmış ağırlıklı dans edilerek ortaya konan bu sanat, kanat, kuyruk, fosfor, ışık veya ateşle yapılmaktadır. Bu sebeple ateş ve ışık dansı olarak tanımlanmaktadır. Kamusal alanın mekânsal özellikleri bu etkinlik için önemlidir. Kalabalık izleyici kitlesi ve dansın çevre ile olumlu ilişkisi düşünüldüğünde, genellikle büyük meydanlarda, kilise, müze gibi kamusal yapıların çevrelediği alanlarda performans olarak sergilenmektedir. Kullanılan malzemenin seçimine göre (ateş, fosfor vb.) günün geç saatlerinde yapılması etkisini arttırdığından dolayı, gün boyu mekânın kullanımı da sağlamaktadır. Böylelikle, kamusal alana gün boyu canlılık, dinamizm, çekicilik getirerek, kullanım değerini olumlu arttırmaktadır.

Fotoğraf 14: Avusturya Bruck an der Mur kasabasında yapılan bir poi dans gösterimi (URL 13).

Mekân-sanatçı-izleyici ilişkisi içinde ortaya konan kamusal sanat etkinlikleri, günümüz teknolojik gelişmelerin verdiği imkânları da kullanarak, yeni gösterim teknikleri, ifade ve sunum biçimleri ortaya koymaya başlamışlardır. Etkileşimli tasarımın bir ürünü olarak kabul edilen bu sanat, görsel ve işitsel etkilerini deneyimlenme yoluyla aktarır. Bitmiş bir sanat çalışması yerine seyirciler veya katılımcılar için bir aktivite alanıdır. Sanatçının son şeklini vermesi yerine bu rol seyirciye bırakılmıştır (Kluszczyński, 2010, s. 5525). Etkileşimli sanatta da izleyici, pasif bir faktör olmaktan çıkarak bir katılımcı ve işbirlikçi haline gelmekte, sanatçı ile izleyici arasında doğrudan iletişim sağlamaktadır (Kalcic, 2012, s. 48). Etkileşimli sanatsal tasarımlar, sanatçının birebir içinde olduğu sanat etkinliklerinde olduğu gibi, kamusal alanda mekânsal algı farklılığı yaratmakta, yerin anlamı etkinlik kapsamında farklılaşmakta ve çevreyi algılama biçimimizi değiştirmektedir.

Örnek olarak, TeamLab tarafından gerçekleştirilen, “Universe of Water Particles” etkileşimli çalışma, Bunkanomori Park binasının cephesinde yapılmıştır (Fotoğraf 15). Bina 3 boyutlu olarak sanal ortamda modellenmiş ve suyun hareketi binanın üzerinde akan bir şelale gibi oluşturulmuştur. İnsan şelalenin üzerinde durduğunda kaya gibi suyun akışını engellemekte ve değiştirmektedir. Oluşturulan sanal görsellik, içinde bulunduğu yarı-kamusal alanı doğrudan etkilemekte, insanların alana ilgilerini ve kullanımını arttırmaktadır. Bu durumda hem binanın hem de bulunduğu alanın kullanımın değeri yükselmektedir.

Fotoğraf 15: Water particles, Tokushima, Japonya (URL 14).

6. Kamusal Alan Kullanım Değeri Açısından Kamusal Sanat Etkinlikleri

“Eğer aktiviteler ve insanlar bir arada olursa, her bireysel etkinlik bir diğerini teşvik eder” (Gehl, 1987, s.107).

Kullanım değeri, yararlılık olanaklarının tümüdür ve kullanılabilir olma durumuna göre değişir. Kullanım değerini değiştirebilecek etkenlere bakıldığında, bunların mevcut kentsel yapılanmadan kaynaklı olduğu kadar, değiştirilebilir-geliştirilebilir faktörlere de bağlı olabileceği görülmektedir. Mevcut fiziksel durumun daha kullanılabilir olması ve kaliteli kentsel yaşama olanak sağlayabilmesi için, kentsel mekândaki sosyal ve sanatsal etkinliklerin çoğaltılması gereklidir. Planlanmış-planlanmamış her türlü sanatsal etkinlik, içinde bulunduğu kamusal alan için bir değer oluşturma potansiyeline sahiptir.

Kamusal alan kullanım değeri, kentsel mekânsal kalitenin bir sonucu niteliğindedir. Kentsel kalite, insanların yaşamsal ihtiyaçların karşılanması ve kentsel konfor ile ilişkilidir. Kentsel mekânda

gerçekleşen sanatsal aktivitelerin varlığı, hem mekânsal hem de kentsel yaşam açısından kalite ve konforu beraberinde getirir. Bu, kamusal alanın kullanımı ile ilgili bir değer oluşturur.

Kamusal alan kullanım değeri, mekânsal kalite bağlamında ele alındığında; Lynch (1984) ve Whyte (2000)' in ortaya koyduğu kaliteli mekân ölçütlerinin, kamusal sanat etkinliklerinin kent içinde var olması ile büyük oranda karşılanabileceği görülmektedir. Kullanım değerinin arttırılması, “**Etkinliklerin çeşitliliği**”, “**Etkinliklerin sıklığı**”, “**Kullanım yoğunluğu**”, “**Mekânda kalma süresi**” nin ne olduğuna bağlı olarak değişmektedir. Bu ancak, mekânsal kalitenin yüksek olduğu alanlarda daha etkin olarak sağlanabilir.

Kullanım değeri üzerinde etkili olabilecek faktörleri, mekânsal kalite ölçütleri ile birlikte değerlendirdiğimizde; kamusal sanat etkinliklerinin, sağladıkları kentsel-toplumsal katkılarının, kamusal alan kullanım değerini nasıl etkilediğini şu şekilde açıklayabiliriz:

- **Kamusal sanat etkinliklerinin, mekânın fiziksel özellikleri açısından kullanım değerine etkileri;**

Kamusal alanda gerçekleştirilen aktiviteler, özellikle sanatsal aktiviteler için mekânsal özellikler önemlidir. Kamusal alanın fiziksel niteliklerinin, mekânda kalma süresi ve etkinlik çeşitliliğini belirleme gücü vardır. Mekânın dinamik veya statik olma durumu, ölçeği, etkinliğin çeşidi, süresi, yapılış biçimi, katılımcı-izleyici yoğunluğunu kadar sanatçının hareket alanını da belirler. Bu özelliklerin hepsi birbiri ile ilişkilidir. Mesela, performans sanatları için gerekli olan mekânsal ölçek, görsel sanatlar için farklılaşmaktadır. Yapılacak olan kamusal sanat çeşidinin uygun kamusal alanda gerçekleşmesi, algılanması, erişilebilirliği, etkileşim sağlaması, izlenebilirliği açısından önemlidir. Kamusal alanın karakteri, kimliği ve diğer özellikleri (tarihi kentsel mekanlar, rekreasyon alanları, işlek caddeler, geçiş mekanları, kıyı kenarları, vb.) sanatsal etkinliğin çeşidini belirleyebilirken, kamusal sanat aynı şekilde kamusal alanın karakterini ve kimliğini belirleme potansiyeline sahiptir.

- **Kamusal sanat etkinliklerinin, mekânsal aidiyet yaratması açısından kullanım değerine etkileri;**

Kamusal sanat, mekânla insanın ilişkisini yeniden düzenleyen, olumlu anlamda farklılaştıran bir yapıya sahiptir. Kamusal sanat eserleri, insanı sanat etkinliklerine katılmaya teşvik ederek, içinde bulunan mekânları pozitif olarak etkilemekte ve kamusal mekânların sahiplenilmesine gerçek anlamda yaşanılır mekânlar olmasına olanak sağlamaktadır.

• **Kamusal sanat etkinliklerinin, süreklilik yaratması açısından kullanım değerine etkileri;** Kamusal alanda, insanlar yürürken, mekânı kullanırken, kamusal sanat eserine rahatlıkla erişilebildiği için, günlük yaşamlarını etkileyebilme gücü vardır. Ona ulaşmak için özel bir çaba gerektirmez (Roberts, 1998, s.118; Ercan, 2013, s.227). Kamusal alanda kamusal sanatın sürdürülmesi ve üretilmesi, alanın sanat etkinlikleri, mekân, içerik ve üretim kurgularının var olması ile sağlanabilir. Kamusal alanda sanat yer bulduğu ölçüde, mekânın simge üretimi ile ritüellerin mekânsal bağlamda kuşaklar arasındaki sürekliliği sağlanabilmektedir (Asımgil, 2018, s.52).

• **Kamusal sanat etkinliklerinin, canlılık yaratması açısından kullanım değerine etkileri;** Kullanıcılar, kamusal sanat etkinlikleri ile etkileşim içinde olduklarında, mekânı daha güzel, çekici, rahat ve özgün bulmaktadırlar. Etkinliklerin çeşitliliği, farklılığı, sıklığı ve beklenmedik zamanlarda karşılaşma olasılığı kadar düzenli olarak kamusal alanda var olduğunun bilinirliği, farklı yerlerde ihtiyaçların karşılanma alternatifi olsa dahi insanların bu etkinliğin olduğu alana yönelmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda etkinliğin olduğu alandan geçerek farklı noktalara ulaşma isteği yaratmaktadır, kullanım yoğunluğunu arttırmakta, mekânda kalış süresini etkilemektedir.

• **Kamusal sanat etkinliklerini, ulaşılabilir olma-erişim açısından kullanım değerine etkileri;** Toplumsal odaklı sanat etkinlikleri, kamusal mekânın kolay erişilebilirliğini öne çıkararak aynı zamanda sanat eserinin oluşum sürecinde bireylerin katılımını da sağlamaktadır. Kamusal sanat, insanların farklı yaşamsal deneyimler kazanmalarını desteklemekte, toplumun kültürel yaşamında önemli bir dinamik olarak kendisini göstermektedir (Parlakalay, 2020, s. 1157–1172). Böylelikle, yerin önemini, özelliğini ve diğer kentsel mekânlara göre farklılığını ortaya çıkararak, kentsel alanın özelliklerinin fark edilmesini sağlayan kentsel unsurlarından biridir (Hall ve Robertson, 2001, s.13).

• **Kamusal sanat etkinliklerinin, kimlik, imaj, tanımlanmışlık yaratması açısından kullanım değerine etkileri;** Zebracki (2011, s. 2964) tarafından yapılan bir incelemeye göre; “kentsel mekânın çekiciliğini arttırmak”, “ekonomik yenilenme koşulları yaratmak”, “kültürel-sembolik değer yaratmak”, “kentsel kimliği geliştirmek” ve “sosyal-toplumsal etkileşim yaratmak” için kamusal sanat, kentsel ve kültürel politikalarda oldukça fazla yer almaktadır. Topluma ve kente sosyal, fiziksel, çevresel ve ekonomik

katkılar sağlayan kamusal sanat, farklı temsilleri içeren çok katmanlı ve çok boyutlu bir anlatımın ifadesidir. Kamusal sanat etkinlikleri, önemli kentsel imgelerdir ve kolektif belleğin duysal bileşenleridir. Günümüzde kentlerin birbirine benzemeye başladığı süreçte, mekânla özdeşleşen kamusal sanat etkinlikleri, mekânı anlamlandırmakta ve kentin kimliğine katkı sağlamaktadır (Yavuz vd. 2020, s. 372).

- **Kamusal sanat etkinliklerinin, kontrol ve güvenlik yaratması açısından kullanım değerine etkileri;**

Artan kentsel rekabet bağlamında sanat ve kültür, dünya çapında şehirler tarafından genellikle imajlarını geliştirmek, kimliğini dönüştürmek ve kentsel alanları çekici kılmak için araç olarak kullanılmaktadır. Sanat, sembolik olarak kamusal alanları çekici alanlara dönüştürür, bunun karşılığında insanları, kentsel kamusal alanlarda istenilen ilgili atmosferin yaratılmasına katılacak şekilde davranmaya teşvik eder (Guinarda & Margierb, 2018, s. 17). Kamusal alanlardaki sanat, zorlayıcı düzenlemeden daha incelikli bir şekilde (Foucault, 2004, s.1977), meşru davranışlar hakkında normlar ve beklentiler yaratır ve bu şekilde meşru halkı tanımlar. Sanat, kamusal alanların huzurlu hale getirilmesi veya güvenlik altına alınmasına katkıda bulunur (Guinarda & Margierb, 2018, s. 17).

- **Kamusal sanat etkinliklerinin, yaya hareketi açısından kullanım değerine etkileri;**

Kamusal sanat, kentsel mekânda referans noktaları sağlar ve insanların kendilerini yönlendirmelerini sağlayan, rotaları ve rotaları tanımlayan, yerleri ve yerleri birbirine bağlayan, girişleri vurgulayan, yerel bir farklılık ve yer duygusu yaratan işaretler oluşturur (Public Art Consultancy Team, 2005).

Miles (1997, s.119)'e göre; yaşanabilir kentlerin yaratılması için anlamlı kamusal mekân tasarımına ve toplulukların güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bunun için, kamusal sanat güçlü bir araçtır. (Ercan, 2013, s.235). Kamusal sanat, yaşam kalitesine doğrudan ya da dolaylı olarak katkıda bulunur (McCarthy, 2006, s.245). Bununla bağlantılı olarak, kamusal alanların mekân kalitesini etkiler, kaliteli mekânların kullanımının artmasına, böylece kentlinin beklentilerine cevap veren kamusal alanların oluşmasına sebep olur ve kamusal alan kullanım değerini yükseltir.

Sonuç

Her birey düşünsel ve eylemsel etkinlikleriyle kent kültürünün oluşmasında etkindir. Zaman içinde oluşan bu kültür, karşılıklı olarak hem kenti hem insanı şekillendirmektedir. Bu karşılıklı etkileşimde

sanatın rolü çok büyüktür. Sanat, toplumların kültürel kimliklerini oluşturduğu gibi, yaşam kalitesini artırır. Bu nedenle sanat etkinliklerinin kamusal alanlarda yaygınlaşması, kamusal sanatın varlığı, kültürel ve toplumsal farkındalığın gelişimi ve sürdürülmesi açısından önemli bir kentsel öge olmaktadır. Kamusal kullanım değeri açısından bakıldığında, kamusal sanatı obje, kentliyi özne olarak ele almaktayız. Bu açıdan kentli için olumlu etken olarak ele alınan sanatsal çevre, sanatı gerçekleştiren sanatçı açısından da olumlu bir durum yaratmaktadır. Kamusal sanat, sanatçılara belirlenmiş, sınırlı kuralların dışında, özgürce kendilerini ifade etme olanağı ve en fazla sayıda insana ulaşma ortamı sunmaktadır. Kamusal sanat, kamusal diyalogu ve farkındalığı artmasına yardımcı olmakta, demokratik bir paylaşım alanı yaratmaktadır.

Kamusal alanlar ve burada gerçekleştirilen kamusal aktivitelerin kentsel yaşam içindeki yeri çok önemlidir. Kamusal sanat etkinlikleri, bu etkinliklerin nasıl gerçekleştirildiği, insan-etkinlik ve kamusal alan ilişkisi, bu ilişkiyi oluşturan “paylaşım, katılım, etkileşim” süreci gibi konuların birey ve toplum üzerindeki etkisi çok güçlüdür. Çünkü beraberinde kentsel yaşamsal kaliteyi getirmektedir. Kamusal sanat etkinlikleri, yoğunluğu ve çeşitliliği, kamusal alanın kullanım değerini belirlemek adına önemli bir rol üstlenmektedirler. Mekânsal kalitenin yükselmesini sağlayarak, kentlinin bu alanlarda geçirdiği zamanın süresinin ve kalitesinin doğrudan belirleyicisi olmakta, kamusal alanın kullanımını ve kullanım değerini olumlu yönde etkilemektedir.

Herkes tarafından ulaşılabilir, görülebilir ve izlenebilir olan kamusal sanat etkinlikleri, toplumun kültür düzeyinin yükselmesine yardımcı olur, mekâna hareket, özgünlük katar ve yerin farklı bir şekilde anlamını oluşturur. Bu sebeple, kentin yaşam kalitesi açısından, kamusal alanların canlandırmasına ve kamusal alanlarda aktivitelerinin artırılmasına yönelik kentsel-mimari tasarım yaklaşımların benimsenmesi gereklidir. Kentlinin, kamusal alandaki sanat etkinliklerine katılımını teşvik etmeye yönelik kararlar alınması ve bu etkinlikleri gerçekleştiren sanatçıların desteklenmesi önemlidir.

Kamusal alanlarda gerçekleştirilen sanat etkinlikleri hangi alanda olursa olsun, kamusal alana değer katmakla birlikte kamusal alanda kalma süresini arttırmakta, kamusal alanın kullanımının tekrarlanması için sebep yaratmaktadır.

Kaynakça

- Arendt, H. (2012). *İnsanlık Durumu* (B. Sina Şener, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
Asımgil, B. (2018). Kentin Toplumla Uzlaşma Zemini, Marjinal Sokak Sanatı. *Yapı*. 439. 48–53.

- Atakan N. (1998). Arayışlar: Resim ve Heykelde Alternatif Akımlar, (Z. Rona, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Benn, S.I. & Gaus, G.F. (1983). *Public and Private in Social Life*. London: Croom Helm.
- Bilge Uysal, F. (2021). Kamusal Alanların Evrilmesi. *Mimarlık ve Yaşam*. 6(1).141-156.
- Bolat Aydoğan, K. (2009). Sanatta Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Performans Sanatı. *Art-e Sanat Dergisi*. 1 (1).1-17.
- Ercan, M. A. (2013). Kamusal Sanatın ‘Kamusallığı’: Erişim, Aktör, Fayda Yaklaşımı. *İdealkent*. 10(2013), 220-255. ISSN: 1307-9905
- Foucault, M. (2004). *Sécurité, territoire, population: cours au Collège de France*. Paris: Gallimard Seuil.
- Gehl, J. (1987). *Life Between Buildings: Using Public Space*. Copenhagen: Arkitektens Forlag.
- Gehl, J. (2011). *Life Between Buildings: Using Public Space*. Washington: Island Press.
- Guinarda, P. & Margierb, A. (2018). Art as a new urban norm: Between normalization of the City through art and normalization of art through the City in Montreal and Johannesburg. *Cities*. 77 (2018).13–20. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.2017.04.018>
- Gürcan A. G. (2003). Çağdaş Türk Sanatında Performans. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Habermas, J. (2003). Kamusallığın Yapısal Dönüşümü (T. Bora ve M. Mithat, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hall, T. & Robertson, I. (2001). Public Art and Urban Regeneration: advocacy, claims and critical debates. *Landscape Research*. 26(1). 5–26. DOI: 10.1080/01426390120024457
- Hall, T. (2003). Art and urban change. Public art in urban regeneration. In: A. Blunt, P. Gruffudd, J. May, M. Osborn, D. Pinder (Eds.). *Cultural Geography in Practice*. London: Arnold.
- Jasmia, M.F., Hanita, N. & Mohamad, N. (2016). Roles of Public Art in Malaysian Urban Landscape towards Improving Quality of Life: Between aesthetic and functional value. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 222.872 – 880. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.201>
- Kabaş, B. (2019). Sokaktaki Müzik: Kapı Önünde Mayalanan Bir Halk Gösterisi. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 4. 94–106. DOI: 10.16878/gsuilet.555210.
- Kalcic, S. (2012). Architecture and New Media Art/Media Façades, Video and Light-Intallations. *Online Journal of Art and Design*. 1(3). 1-15.

- Kluszczyński, R. (2010). Strategies of Interactive Art. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2(1). 5525.
DOI: [10.3402/jac.v2i0.5525](https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5525)
- Lynch, K. (1984). *Good city form*. Cambridge:MIT Press.
- McCarthy, J. (2006). Regeneration of Cultural Quarters: Public Art for Place Image or Place Identity?.
Journal of Urban Design. 11(2). 243–262. DOI: 10.1080/13574800600644118
- Miles, M. (1997). *Art, Space and the City: Public Art and Urban Futures*. New York: Routledge.
- Norberg Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli.
- Parlakalay, H. (2020). Kamusal Alanda Sanat ve Sanat Eserleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 22(4). 1157–1172. DOI: 10.32709/akusosbil.803027
- Public Art Consultancy Team (2005). The Cardiff Public Art Strategy. Retrieved July, 17, 2021
from <https://www.cardiff.gov.uk/ENG/resident/Planning/Documents/The%20Cardiff%20Public%20Art%20Strategy.pdf>
- Roberts, M. (1998). Art in Public Realm. In C. Greed & M. Roberts (Eds.), *Introducing Urban Design* (pp. 116-129). London: Addison Wesley Longman Ltd.
- Sennett, R. (1996). *Kamusal İnsanın Çöküşü* (S.Durak ve A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Susuz, M. ve Eliri, İ. (2017). Kamusal Alanda Sanat Olgusu ve Görsel Kültür. *Journal of Turkish Studies*.12(13). 531-546. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11923>
- Uluçay, N. Ö. (2019). Mekânın Ögesi Olarak Çağdaş Sanat. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 6(38).132-138.
<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.5015>
- Uzgören, G. ve Erdönmez M. E. (2017). Kamusal Açık Alanlarda Mekân Kalitesi ve Kentsel Mekân Aktiviteleri İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Megaron*. 12(1).41-56. DOI: 10.5505/megaron.2016.42650
- Whyte, W.H. (2000). The Social Life of Small Urban Spaces. In A. M. Orum, Z. P. Neal, (Eds.), *Common Ground? Readings and Reflections on Public Space* (pp. 32-39). New York: Routledge.
- Worth, M. (2003). Public art, public space, urban design - Case studies creating significance through public places art an inclusive + interdisciplinary practice. *Public Art & Urban Design Interdisciplinary and Social Perspectives*. 4(2003). 47-59.
- Yavuz, A., Acar, H. & Ataoğlu, N., C. (2020). Urban Readings on Public Art Representations in Landscape Architecture. ICCAUA-2020: 3rd International Conference on Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism. 369-380. DOI: [10.38027/N372020ICCAUA3163634](https://doi.org/10.38027/N372020ICCAUA3163634)

- Yıldız, D. (2006). Binalarla Tanımlı Dış Mekânların Kullanım Değeri Analiz Modeli. *İtüdergisi/a*. 5(1). 115-127. DOI: 10.5505/megaron.2016.42650
- Zabawa Krzypkowska, J. & Gron, K. (2020). Art in the public space, different aspects of artistic, activities in architecture. *WMCAUS 2020.IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 960. 032090. DOI:10.1088/1757-899X/960/3/032090
- Zebracki, M., Vaart, R. & Aalst, I. (2010). Deconstructing public artopia: Situating public-art claims within practice. *Geoforum*. 41.786–795. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2010.04.011>
- Zebracki, M. (2011). Does cultural policy matter in public-art production? The Netherlands and Flanders compared, 1945-present. *Environment and Planning A*. 43(12):2953-2970. <https://doi.org/10.1068/a44215>

İnternet Kaynakları

- URL1: <https://velvetescape.com/street-art-germany/> (Erişim Tarihi: 02.07.2021).
- URL2: <https://w3t8w3k2.stackpathcdn.com/wp-content/uploads/2018/12/street-art-mural-2.jpg> (Erişim Tarihi: 02.07.2021).
- URL3: <http://sanatlibiblog.com/kadin/kamusal-alanlari-orgu-iplikleriyle-bombalayan-sokak-sanati-yarn-bombing/> (Erişim Tarihi: 03.07.2021).
- URL4: <https://www.designboom.com/art/jr-the-wound-palazzo-strozzi-03-19-2021/> (Erişim Tarihi: 09.07.2021).
- URL5: <https://www.arkitera.com/haber/daha-%e2%80%8b%e2%80%8bbuyuk-bir-boslukta-ve-zaman-surekliliginde-minik-bir-an/> (Erişim Tarihi: 11.07.2021).
- URL6: <https://www.arkitera.com/haber/akilli-telefon-bagimlilikina-dikkat-ceken-heykeller/> (Erişim Tarihi: 11.07.2021).
- URL7: <https://www.arkitera.com/haber/boa-misturanin-sokak-sanati-projesi-nierika/> (Erişim Tarihi: 11.07.2021).
- URL8: <http://www.sanاتبlog.com/doris-salcedo-hafiza-duraklari/> (Erişim Tarihi:13.07.2021).
- URL9: <https://radiotauperu.blogspot.com/2016/01/calendario-festivo-de-cusco.html> (Erişim Tarihi: 17.07.2021).
- URL10: https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g274707-d275451-i168308597-Staromestske_namesti-Prague_Bohemia.html (Erişim Tarihi: 17.07.2021).

- URL11: https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g274707-d275451-i16808597-Staromestske_namesti-Prague_Bohemia.html (Erişim Tarihi: 19.07.2021).
- URL 12: <https://pxhere.com/tr/photo/1002084> (Erişim Tarihi: 19.07.2021).
- URL13: <https://antaagni.com/2016/08/17/fire-show-at-street-art-festival-murenschalk/> (Erişim Tarihi: 19.07.2021).
- URL14: https://www.teamlab.art/w/waterparticles_bunkanomori/ (Erişim Tarihi: 19.07.2021).